

Jan Antonín Mager

Malíř Jaroslav Dvořák Šumavský a jeho rodové kořeny

Modrava, chalupa v níž bydlím, nakreslil Khestermannová chata. Vyhlta

J. Dvořák Šumavský, kresby tužkou. Sign. JDŠ 36, orig. 18x24,7 cm, soukromá sbírka.

V dubnu příštího roku si připomeneme 130 let od narození jihočeského rodáka Jaroslava Dvořáka, malíře, který z velké lásky k Šumavě připojil ke svému příjmení přídomek Šumavský. Jeho předci Dvořáci však nepocházeli z českého jihu, ale ze středních Čech. Ve vsi Plazech, vzdálené zhruba 5 km východně od Mladé Boleslavi, se manželům Pavlu a Alžbětě Dvořákovým narodil syn, který 4. října 1756 obdržel při křtu jméno Jan.¹ Byl to prapraděd umělcův. Tento jeho předek byl povoláním švec. Dne 4. února 1779 uzavřel sňatek s Annou, dcerou podruha z Plazů Jakuba Tesaře.² Zemřel ve svém domku v Plazech čp. 6 dne 1. března 1809. Bylo mu 53 let a jako příčina jeho smrti je uvedeno „vnitřní zapálení“.³

Z manželství Jana a Anny Dvořákových se v Plazech čp. 6 narodil malířův praděd Jan Vít Dvořák, který byl v tamním farním chrámu sv. Šimona a Judy pokřtěn 17. června 1787.⁴ Později je uváděn jako chalupník na rodném domě. Oženil se 7. května 1811 s místní chalupnickou dcerou Ludmilou Rakušanovou.⁵ Poté, co 23. srpna 1821 ovdověl,⁶ oženil se 7. listopadu téhož roku v Mladé Boleslavi s Annou Rebšovou, chalupnickou dcerou z Jemníků.⁷

Z tohoto manželství se narodil syn Pavel, děd z agnátního vývodu malířových předků. Přišel na svět 23. listopadu 1823 v Plazech čp. 6.⁸ Jeho matka Anna podlehla 5. června 1830 tuberkulóze,⁹ otec Jan zemřel až o 35 let později v rodném domě. Živil se také jako hrobník. Umřel 13. června 1865.¹⁰ Pavel Dvořák opustil rodnou ves a stal se čeledínem v Mladé Boleslavi. Když se 10. července 1853 ženil, bydlil v čp. 30 na Novém Městě. Jeho manželkou se stala Marie, dcera zedníka Matěje Brňky z Patřína.¹¹ Již ale po třech měsících, dne 13. října 1853, na mladoboleslavském předměstí Podolci v čísle 3 Marie zemřela.¹² Vdovec se znovu oženil 15. srpna 1854. Byl oddán v Mladé Boleslavi s Kateřinou, dcerou domkáře z Obory č. 4 Václava Kolumka.¹³ Z tohoto manželství se již 20. prosince 1854 narodil syn Josef. Matka jej porodila v domě svých rodičů v Oboře, ve farnosti Všebořsko.¹⁴ Pavel Dvořák se stal majitelem domku čis. 58 na mladoboleslavském předměstí Pták, kde se 14. ledna 1890 uzavřel jeho život.¹⁵ Malířův otec Josef Dvořák se patrně vyučil typografem. V roce 1881 působil jako tiskař ve Velharticích. Bydlil v domě čp. 43, stejně jako tehdy devětatvacetiletá Johanna Cvrčková. Byla velhartickou rodačkou z čp. 1, kde její otec Jan Cvrček působil

¹ Státní oblastní archiv v Praze (dále jen SOA Pha), sbírka matrik (SM), Fara Mladá Boleslav 8 (N 1752-1765 pro celou farnost, s. 244. Rodiče dítěte Pavel Dvořák a Alžběta jsou patrně totožní s Pavlem, synem Jiřího Dvořáka z Dolních Stakor, a Alžbětou, dcerou zemřelého Jana Golda z Úhelnice, kteří byli oddáni 11. listopadu 1744 v Mladé Boleslavi. Viz SOA Pha, SM, Fara Mladá Boleslav 24 (O 1731-1761 pro celou farnost), fol. 112b-113a.

² SOA Pha, SM, Fara Mladá Boleslav 25 (O 1762-1786 pro celou farnost), fol. 207b-208a.

³ SOA Pha, SM, Fara Plazy 6 (NOZ 1786-1818 pro Plazy), fol. 69.

⁴ Tamtéž fol. 18.

⁵ Tamtéž fol. 4.

⁶ SOA Pha, SM, Fara Plazy 7 (NOZ 1818-1838 pro Plazy), s. 5 odd. Z.

⁷ SOA Pha, SM, Fara Mladá Boleslav 49 (NOZ 1786-1820 pro Jemníky), fol. 1 oddílu O.

⁸ Jako poznámka č. 6, fol. 13 oddílu N. V Plazech žil ve stejné době na čp. 20 další Jan Dvořák, který s manželkou Marií rozenou Schreyerovou měl také syna Pavla (*14. 3. 1830), jehož životní osudy byly podobné osudům Pavla Dvořáka z čp. 6. Dále viz pozn. č. 14.

⁹ Tamtéž s. 16 oddílu Z.

¹⁰ SOA Pha, SM, Fara Plazy 15 (NOZ 1839-1879 pro Plazy), s. 18 oddílu Z.

¹¹ SOA Pha, SM, Fara Mladá Boleslav 29 (O 1846-1865 pro Mladou Boleslav), fol. 71.

¹² SOA Pha, SM, Fara Ml. Boleslav 38 (Z 1851-1863 pro Ml. Boleslav), s. 66. Pod diagnózou zanícení střev se patrně skrývá povšechný zánět pobřišnice, s největší pravděpodobností vzniklý na podkladě zánětu červu (appendicitis).

¹³ Jako poznámka č. 11, fol. 83.

¹⁴ SOA Pha, SM, Fara Všebořsko 3 (NOZ 1801-1864 pro Oboru), fol. 64. Na základě údajů z pozdějších sčítání lidu mám podezření, že Josef Dvořák měl nepatřičný rodný a křestní list z fary Plazy. Zde v č. 4 se totiž 5. 3. 1857 narodil Josef, syn Pavla Dvořáka, čeledína v Mladé Boleslavi, a matky Marie Mannsfeldové.

¹⁵ SOA Pha, SM, Fara Mladá Boleslav 67 (Z 1884-1892 pro Mladou Boleslav), s. 312.

jako revírník. Matka Barbora byla dcerou panského kočího z Hrádku u Sušice Vojtěcha Koláře. Johanna přišla na svět 27. června 1852.¹⁶ S Josefem Dvořákem byla oddána ve Velharticích 4. srpna 1881.¹⁷ Toto městečko však manželé brzy opustili. Jejich první dítě, dcera Olga, se narodilo začátkem roku 1883 v Chrudimi a syn Miloš přišel na svět v březnu 1885 v Českém Brodě.¹⁸

V témže roce 1885 se však Josef Dvořák s rodinou usadil ve Strakonících. Opatřil si zde tiskařskou koncesi a začal vydávat časopisy „Stráž na Šumavě“ a „Hlasy ze Šumavy“. Byl člověk samostatný a jeho výpady nacionálně český laděné proti strakonickým továrníkům mu přinášely četné nepřijemnosti, byl i přepaden.¹⁹ Pachatele tohoto činu odsoudil c. k. okresní soud k pokutě 2000 zlatých, které Josef Dvořák věnoval ve prospěch stavby strakonického spolkového domu.²⁰ Ve Strakonících se manželům Dvořákovým narodil 26. prosince 1885 syn Stanislav Arnošt,²¹ který však po půl roce zemřel.²² Po něm, také v čp. 59, přišel na svět 5. dubna 1887 syn Jaroslav, pozdější malíř.²³ Po něm následovali ještě jeho sourozenci Bohumil Stanislav 4. září 1888,²⁴ který se ale dožil jen 1 1/2 roku,²⁵ a Vlasta Marie Zdenka 2. února 1892.²⁶ Malířova matka Johanna zemřela 6. července 1924 ve Strakonících č. 270 a její tělo bylo dva dny poté zpopelněno v pražském krematoriu.²⁷ Otec Josef ji následoval 17. dubna 1932, místem jeho úmrtí byl strakonický dům č. 206/I. Pohřben byl u sv. Václava.²⁸

J. Dvořák Šumavský, kresby tužkou. Sign. JDŠ 35 a 37, orig. 18x24,7 cm, soukromá sbírka.

Jaroslav Dvořák začal původně studovat na stávkarské škole ve svém rodišti, ale na doporučení jejího ředitele Bůžka, který poznal vyhraněný Dvořákovův výtvarný talent, odešel do Prahy.²⁹ Zde nejprve studoval u krajináře Václava Jansy (*1859, † 1913) a následně v letech 1916-1920 u profesora Ferdinanda Engelmüllera (*1867, † 1924),³⁰ v jehož malířské škole se pak stal na dva roky asistentem. Po Engelmüllerově smrti se roku 1924 vrátil do Strakonice, kde si otevřel malířský atelier.³¹ Významné pro Jaroka Dvořáka bylo přátelství se spisovatelem Karlem Klostermannem (*1848, † 1923). Navštěvoval místa jeho románů a povídek a zachycoval jejich podobu v kresbách a obrazech. Během patnácti let vytvořil rozsáhlý soubor výtvarných děl ze Šumavy, které v roce 1938 vystavil pod názvem „Kudy chodil Karel Klostermann“.³² Cílevědomý regionalismus a důsledně realistický projev nesporně připravil umělce o uznání v celostátním měřítku, ale jeho díla jsou významným uměleckým dokumentem míst, jejichž tvář se postupem let podstatně změnila. Jaroslav Dvořák Šumavský zemřel ve Strakonících 9. října 1964 ve věku 77 let.³³

¹⁶ Státní oblastní archiv v Plzni (dále jen SOA Plz), SM, Fara Velhartice 24 (N 1848-1862 pro celou farnost), fol. 87. Johannin otec Jan byl syn Františka Cvrčka, revírníka z Malého Pěčína u Dačic a Anny rozené Klemsteiner z Unterflanzitz v Dolních Rakousích. Tuto lokalitu však nedokáží identifikovat.

¹⁷ SOA Plz, SM, Fara Velhartice 32 (O 1866-1913 pro celou farnost), fol. 108.

¹⁸ Státní okr. archiv Strakonice, Sčítání lidu 1910, Strakonice III. (čp. 237-310), inv. číslo 3142, fasciكل 1270, sčítací operát pro dům č. 270.

¹⁹ Jan Zdeněk Cvrček: Strakonice. Strakonice 1989, s. 292-293.

²⁰ Josef Sichinger: Malíř Strakonicka a Šumavy, in Jihočeská pravda ze dne 19. 8. 1988, s. 8.

²¹ Státní oblastní archiv v Třeboni (dále SOA T), SM, Fara Strakonice 17 (N 1881-1885 pro celou farnost), fol. 297.

²² SOA T, SM, Fara Strakonice 43 (Z 1878-1889 pro celou farnost), fol. 230. Stanislav Dvořák zemřel 21. června 1886.

²³ SOA T, SM, Fara Strakonice 18 (N 1886-1891 pro celou farnost), fol. 73.

²⁴ Tamtéž fol. 153.

²⁵ SOA T, SM, Fara Strakonice 44 (Z 1889-1907 pro celou farnost), fol. 18. Bohumil Dvořák zemřel 7. března 1890.

²⁶ SOA T, SM, Fara Strakonice 19 (N 1891-1901 pro celou farnost), fol. 21.

²⁷ SOA T, SM, Fara Strakonice 45 A (Z 1921-1932 pro celou farnost), fol. 57.

²⁸ Tamtéž, fol. 288.

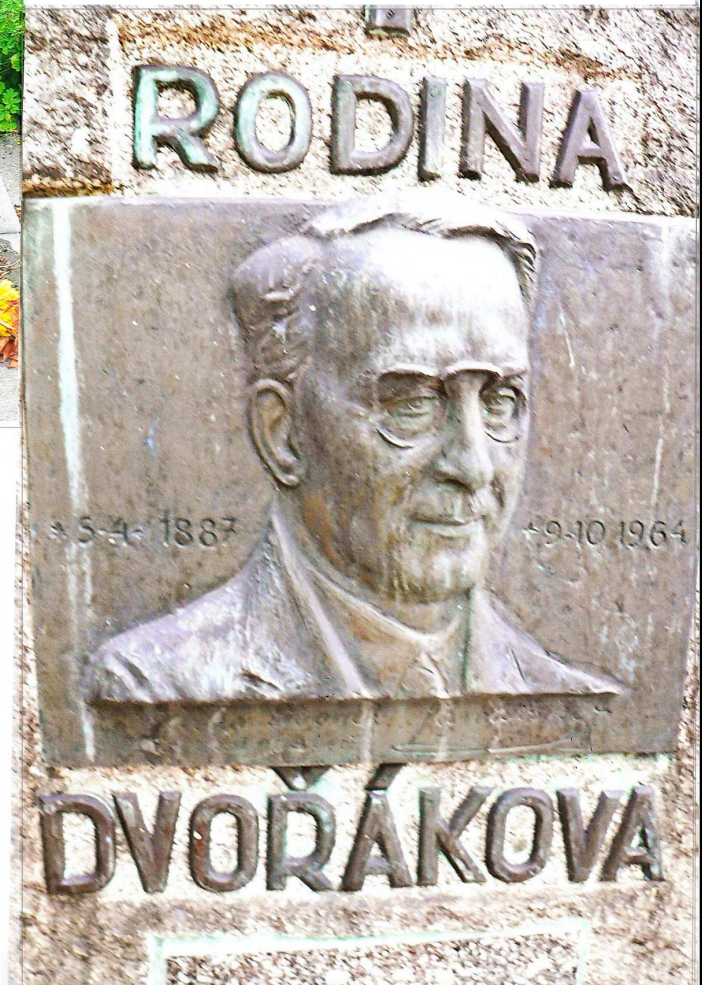
²⁹ Jako poznámka č. 20.

³⁰ Prokop Toman: Nový slovník československých výtvarných umělců, svazek I., Praha 1947, s. 190.

³¹ Milan Hankovec: Významní rodáci Strakonicka, Strakonice 2005, s. 70-71.

³² Josef Sichinger: Knihy a obrazy, in Jihočeská pravda ze dne 12. února 1988, s. 8.

³³ Jako poznámka č. 20.

Strakonice, hřbitov u kostela sv. Václava, hrob malíře
Jaroslava Dvořáka Šumavského.

Foto 19.6.2015 MUDr. Jan Antonín Mager /Panasonic/